

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. Vaste commissie voor Klimaat en Groene Groei
Postbus 20018
2500 EA DEN Haag

Woerden : 21 november 2024

onze ref. : E24b14-HG/mvdb
doorkiesnr. : 0348 48 43 50
e-mail : hg@vemw.nl

onderwerp : Elektriciteitsnet, Energie-infrastructuur en RES

Geachte leden van de vaste commissie voor KGG van de Tweede Kamer,

Op 28 november debatteert u over het elektriciteitsnet, energie-infrastructuur en RES. Graag delen wij, namens onze leden, onze visie op de huidige stand van zaken en de benodigde stappen om de verduurzaming van de samenleving te stimuleren. Een toereikende en betaalbare elektriciteitsinfrastructuur is een cruciale randvoorwaarde om de klimaatdoelen te behalen. Vanuit VEMW zien we echter dat aan deze randvoorwaarde niet voldaan wordt. Door netcongestie kunnen bestaande partijen geen extra transportvermogen contracteren om te elektrificeren en nieuwe partijen moeten lang wachten op hun aansluiting, zonder uitzicht op transportcapaciteit. Daarbij staat de betaalbaarheid van het elektriciteitssysteem onder grote druk door de stijgende nettarieven. Door deze stijging zijn de kosten voor elektriciteit in Nederland onevenredig gegroeid ten opzichte van andere Europese landen, wat het concurrentievermogen van Nederland sterk ondermijnt.

Ontlast partijen zonder handelingsperspectief door ontoereikende infrastructuur

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur is onvoldoende in staat de energietransitie te faciliteren. Elektrificatie is in veel gevallen de meest doelmatige verduurzamingsroute. Dit heeft als gevolg dat de vraag naar elektriciteit en daarmee naar transportcapaciteit de afgelopen jaren enorm is gegroeid en nog zal verdubbelen of verdrievoudigen. De elektriciteitsinfrastructuur kan deze groei niet opvangen en partijen die willen elektrificeren kunnen niet de benodigde transportcapaciteit verkrijgen. Dit heeft tot gevolg dat deze partijen hun verduurzamingsplannen niet tijdig kunnen uitvoeren. Los van de onnodige CO₂-uitstoot die dit teweeg brengt, worden deze partijen nog verder benadeeld door de hoge kosten voor deze uitstoot door bijvoorbeeld EU-ETS en de nationale CO₂-heffing. Het gebrek aan handelingsperspectief zorgt ervoor dat de enige optie voor kostenvermindering niet verduurzaming maar productievermindering en verplaatsing is. Daarmee is de steeds strengere

Hét kenniscentrum en dé belangenbehartiger voor zakelijke energie- en watergebruikers

normering en beprijzing desastreus voor het verdien- en concurrentievermogen van Nederland. VEMW verzoekt de vaste Kamercommissie van Klimaat en Groene Groei deze negatieve gevolgen in acht te nemen, maatregelen te nemen om partijen zonder handelingsperspectief te ontlasten en hiermee uitstootvermindering niet ten kosten te laten gaan van de verduurzaming en het concurrentievermogen van Nederland.

Beteugel sterk stijgende nettarieven

De afgelopen jaren zijn de nettarieven ongekend snel gestegen door noodzakelijke investeringen om de energietransitie te faciliteren, de gascrisis en netcongestie. Hoewel de gevolgen van de gascrisis nu enigszins verminderd zijn zullen de nettarieven sterk blijven stijgen in de komende jaren. Voornamelijk door de bouw van het net op zee, want fase 2 van het net op zee zal volledig in de nettarieven terecht komen. Daarnaast is het zorgwekkend dat de subsidie voor fase 1 van het net op zee door het ministerie gekort is, waardoor de nettarieven voor 2025 hoger zullen zijn dan eerder verwacht. Daarbij komt dat verschillende kortingen en vrijstellingen voor grootverbruikers afgeschaft zijn waardoor de stijging voor deze groep nog sterker voelbaar is. We lopen het risico om in een negatieve spiraal terecht te komen. Hierbij zorgen de hogere nettarieven voor dermate afname in verbruik dat de investeringskosten van de netten over steeds minder schouders worden verdeeld. Als dit effect doorzet, verdwijnt het fundament dat nodig is om deze transitie te laten slagen. Uit de lagere rekenvolumes van TenneT in hun tarievenvoorstel voor 2025 ten opzichte van de prognose in april 2024 blijkt dit effect al. In mei dit jaar heeft VEMW in samenwerking met de NVDE en Energie-Nederland een bijeenkomst georganiseerd om voor u, Kamerleden, de negatieve gevolgen van deze stijging voor de verduurzaming en het verdienvermogen van Nederland duidelijk in beeld krijgen. Uit deze bijeenkomst bleek dat de stijgende nettarieven funest zijn voor businesscases die afhankelijk zijn van elektriciteit, van elektrificatie van warmtevraag tot waterstofproductie.

De gevolgen van de gigantische stijging in nettarieven is voor internationaal concurrerende partijen extra voelbaar aangezien de ons omringende landen geen vergelijkbare stijging kennen en in veel gevallen kortingen en vrijstellingen voor grootverbruikers hebben. Hierdoor bestaat een sterk ongelijk speelveld binnen Europa waarbij Nederlandse bedrijven sterk benadeeld zijn. VEMW verzoekt de vaste Kamercommissie van Klimaat en Groene Groei om het ministerie op te roepen om zo snel mogelijk op Europees niveau afspraken te maken opdat kortingen en vrijstellingen voor nettarieven in alle landen gelijk worden, en de gevolgen van de stijgende kosten voor de bedrijven die het meeste last hebben van het ongelijke speelveld te beperken, op zijn minst totdat het gelijke speelveld binnen Europa hersteld is. Daarnaast is het van groot belang dat alternatieve bekostiging van het net op zee gerealiseerd wordt om toekomstige stijgingen te verkleinen.

Pak aanhoudende netcongestie aan

Vanuit de sector wordt hard gewerkt aan manieren om netcongestie te beperken. Er is meer inzicht in de beschikbare capaciteit en verschillende alternatieve transportrechten en capaciteitsbeperkende contracten zorgen voor opties om het net te ontzien. Ondanks deze inspanning kleuren de congestiekaarten van de netbeheerders steeds roder. Partijen die een aanvraag hebben gedaan in een congestiegebied zijn op een wachtrij gekomen die steeds langer wordt. Veel partijen krijgen van de netbeheerder te horen dat de datum waarop het transportvermogen beschikbaar komt jaren de toekomst in wordt geschoven. De introductie van

het prioriteringskader van de ACM geeft nog meer onzekerheid over deze datum. Daarbij krijgen partijen vaak te horen dat hun aangevraagde transportcapaciteit niet beschikbaar is. Wanneer dit het geval is wordt er geen alternatief geboden en moet er simpelweg gewacht worden tot de capaciteit beschikbaar is. Dit terwijl alternatieve transportrechten en capaciteitsbeperkende contracten (CBC) beschikbaar zijn om in deze gevallen in te zetten en partijen toch aan te sluiten. VEMW verzoekt de vaste Kamercommissie van Klimaat en Groene Groei te zorgen dat partijen die wachten op transportcapaciteit meer zekerheid krijgen over het moment waarop de gevraagde capaciteit beschikbaar komt. Alleen daarmee kunnen investeringsbeslissingen genomen worden en wordt de energietransitie zo min mogelijk vertraagd. Daarnaast is het van belang dat gekeken wordt naar wat wél mogelijk is en alternatieve transportrechten standaard als alternatief aangeboden worden wanneer de gevraagde transportcapaciteit niet beschikbaar is. Het antwoord van de netbeheerder dient 'ja, mits ...' te zijn in plaats van het huidige 'nee'.

Koppel de ontwikkeling en uitrol van Wind op Zee aan elektrificatie van Nederlandse afnemers
Nederland heeft voor de verduurzaming van het elektriciteitssysteem in grote mate ingezet op elektriciteitsproductie door wind op zee. De Noordzee is opgedeeld in verschillende kavels die elk apart geveild worden aan projectontwikkelaars via uitgebreide tenderprocedures. De RVO en KGG bepalen de tendercriteria voor de verschillende kavels ter beoordeling van de biedingen. Op basis van de tendercriteria wordt een windparkontwikkelaar gekozen.

VEMW merkt op dat de huidige tendercriteria voornamelijk rekening houden met de wensen van ontwikkelaars en van netbeheerders. Bijvoorbeeld door extra punten te geven voor het creëren van additionele vraag, of extra punten toe te kennen voor vraag op bepaalde locaties in het netwerk en dus andere locaties buiten te sluiten. Op die manier worden barrières opgeworpen in de vrije marktwerking waarbij afnemers ongelijke kansen hebben om wind op zee te contracteren. Dat terwijl de EU juist mogelijkheden biedt om de energietransitie te ondersteunen en (delen van) een tender te "reserveren" voor bepaalde afnemers die barrières ervaren. VEMW doet graag suggesties over hoe deze barrières weggenomen kunnen worden. Allereerst door een criterium in te voeren in de tenders dat afzet binnen Nederland, en dus levering aan Nederlandse afnemers, waarborgt. Daarnaast kan een verplichting opgenomen worden om, wellicht voor een minimum percentage, afnamecontracten te sluiten als onderdeel van de tendercriteria, eventueel voor een specifieke groep afnemers die aan bepaalde duurzaamheidseisen voldoen, bijvoorbeeld via maatwerk aanpak.

Een laatste, vergaande suggestie is om de reductie van broeikasgasuitstoot een leidend criterium te laten zijn in de tender, aangezien het ook een overheidsdoelstelling is om CO₂-reductie te bewerkstelligen. Het liefst zo breed mogelijk bekeken, vanaf de bouw van het windpark tot en met de CO₂-reductie die afnemers van elektriciteit realiseren door middel van afnameovereenkomsten die zij tekenen met de windparkontwikkelaar. Dit kan als vergelijkende toets, of bij een tender door het formuleren van een minimumeis van X Mton CO₂-reductie op te leggen. Door het voorop stellen van dit criterium zou het beleid voor WoZ-kavels aansluiten bij verduurzamingsdoelstelling van de Nederlandse overheid.

Laat duidelijk zijn dat bedrijven graag meer hernieuwbare energie afnemen, maar de wijze waarop hernieuwbare energie afgenomen dient te worden, bijvoorbeeld via langlopende corporate Power Purchase Agreements (cPPA), sluit niet goed aan bij de mogelijkheden van

bedrijven en verschilt wezenlijk van de gebruikelijk energieafname contracten. Zo zijn aan cPPAs zwaardere verplichtingen verbonden die voor veel bedrijven een obstakel vormen. cPPA aanbieders willen bijv. vaak voor een lange periode (10, 15 jaar) een vaste prijs afspreken en deze, vaak hoge, vaste prijzen introduceren een prijsrisico voor afnemers aangezien hun eigen klantcontracten een kortere looptijd kennen, vaak met verschillende prijsmechanismen en onderdelen die niet gecorreleerd zijn met energieprijzen. Vasthouden aan een vaste prijs tegen relatief hoge kosten)door cPPA aanbieders gedurende 10 tot 15 jaar introduceert blootstellingen die niet kunnen worden afgedekt door afnemers. Daarom zou een overheidsinstrument in de vorm van kredietgaranties zeer welkom zijn.

Al deze suggesties zijn gericht op het koppelen van afname aan de ontwikkeling van wind op zee. Daarmee worden ook ontwikkelaars geholpen, want zij hebben afnemers ook nodig om hun investeringen te laten lonen. Daarnaast kan het de subsidievraag beperken, want de overheid zal een tender gunnen aan een ontwikkelaar die afspraken met afnemers gemaakt heeft en een plan heeft dat leidt tot de laagste subsidievraag en/of de meeste bijdrage aan een duurzamer Nederland.

VEMW vertrouwt erop dat u haar opmerkingen en verzoeken meeneemt in het commissiedebat van 28 november en in verdere besluitvorming. Vanzelfsprekend is VEMW desgewenst beschikbaar voor het verschaffen van een nadere (mondelinge) toelichting.

Met vriendelijke groet,

w.g.

dr. H. Grünfeld
Algemeen directeur